چاوی دێو ..

معتصم ساڵەیی

لە کۆنەوە ترسی چاوی دێوم لێ بۆتە ملۆزمێكو . وەك تەوقی عەزازیل لە گەردنمدا ئالاوە . . هەر لە منداڵیمەوە ئەو ترسە بۆتە ختوورەیەكو دڵو دەروونو مێشکم ئازار دەدات . . ئەوانەیە هەندێك بڵێن راست ناکاتو . هەندێکیش بڵێن راست دەکات . . هەندێکیش بڵێن کابرا خەتای خۆیەتیو ناتوانێت خۆی بەهەموو بارێکدا بگونجێنێت . . ! هی وایش هەن – دەتوانم بڵێم زۆریشن – هەروەك من ئەو ترسو لەرزە لە ناخیاندا چەکەرەی کردووەو . وەك منیش خۆیان لەو چاوە ترسێنەرە دەبنەوە . . گوایە دەبێت چاوی دێو چی بێت . کە یەکێکی وەك من گومانم لە مێشکی خۆم نیە . ئا بەم شێوەیە سی لێ دەکەمەوەو خۆمی لێ دەپارێزم . . ؟ ! گەر بروا دەفەرموون ئەو چاوی دێوە لە ئاگر بەگڕ ترو سووتێنەرترە هەر کەسێکی تووش بێت . بەچاو تروکاندنێك دەی پروکێنێتو دەی کات بەخەڵووز . . لە ئەڵماس تیژترە . گەر بێتو هەر مرۆڤێکی بکەوێتە سەر وەك ئاروو دوو لەتی دەکات . . لە بۆنی ریخانە پیس ترو بۆگەن ترە . هەر کەسێك توخنی بکەوێت . زوو بەزووی سەرو ملی دەشکێو لە هۆشی خۆی دەچێت . .

سەرەرای ئەم هەموو ترسو لەرزەم هەمیشە لە منداڵیمەوە . گوێ رایەڵی چیرۆكو ئەفسانەی ئەندێشاویم لە بارەی چاوی دێوو درنجەوە . . نەنکە هەمین خوای لێ رازی بێت (ئەو لەجێی هەقەو من لەجێی ناهەق . . !) هەر وەك خۆی ئەم رستەیەی فێر کردین . ! کاتێك منداڵ بووین . لە جیاتی رادیۆو تەلەفزیۆنمان بوو . چەندین حەکایەتو چیرۆکی ئەفسووناوی‌ی بۆ دەگێراینەوە . ئێمەیش نقمان لە خۆمان دەبریو . چاومان زەق دەکردەوەو . دەممان دادەپچریو گوێ قوڵاخی گێرانەوەی بەسەرهاتو رووداوەکانی دەبووینو . یەکە بە یەکە ووشەکانمان هەڵدەچنیەوە . . تەنانەت لە شەوانی باراناویدا . وەهامان دەهاتە پێش چاو . کە خرمە خرمی لێزمەی بارانەکە . دەنگی پێی ئەسپی کورە پاڵەوانی ئەو ئەفسانانەیە کەبۆی دەگێراینەوە ! بە زۆری کورە پاڵەوانەکان بەچاو قایمیو نەترسیەکەوە . بەرەنگاری چاوی دێو دەبوونەوە . تا هەرەسیان پێ دەهێنانو . خەڵکیان لە ستەمو زوڵمو زۆری‌ی ئەو چاوە پڕ ژەهراویانە رزگار دەکرد . . لە کۆتاییشدا کورە بەیاری شۆخو شەنگی خۆی شاد دەبوو . نەنکە هەمینیش کۆتای‌ی بە چیرۆکەکەی دەهێناو دەی ووت : کەوشەکەم دڕاو هیچم پێ نەبرا . . . بەڵام ئێمەی منداڵان زۆر شتمان پێ دەبڕاو سەر سامی ئەو باسو خوواسو بەسەرهاتەنە دەبووینو لە ناخەوە ستایشی بێ پایانی نەنکە هەمینمان دەکرد . کاتێك نەنکە هەمین ماڵ ئاوای‌ی لەم دونیایە کرد . ئێمەی منداڵو گوێ گری چیرۆکەکانی قەڵەمی دەستو پێمان شکا . هەستێکی پڕ لەنەهامەتی دای گرتین . ماوەیەکی زوریش هەر بەدووی نەنکە هەمینێکدا دەگەراین . کەلەو جۆرە بابەتە چیرۆکانەمان بۆ بگێرێتەوە . بەڵام هەرگیزاو هەرگیز ئەو خەونەمان نەهاتە دی . . ئێستا گەر تەلەفزیۆنی ماڵێك بشکێت ، زوو بە زووی‌ی لەلای وەستا چاکی دەکەنەوە . بەڵام نموونەی نەنکە هەمین بە دەگمەن بەچنگ دەکەوێت . .

بەرێزان ، ئێستایش ئەو رۆژەم لەیادە ، کە بۆ یەکەم جار وێنەو قەبارەی تەواوی چاوی دێوم بەو دوو چاوانەی خۆم

بێی . . . منداڵ بووم و ماڵەکەمان کەوتبووە ئەوپەڕی شارەوە . ڕیزە ماڵی گەڕەکەکەمان دەی ڕووانیە خڕی خاسە . لە نێوانی ماڵەکانماندا و چەمی خاسەدا ڕێگایەکی باریك و درێژ بەنێو باخی سەوزەکەدا درێژەی دەکێشا . من و منداڵانی گەڕەك کەوتبووینە سەر سەمتی دروست کردنی حەمامە قولێ . بەڕیزە هەر یەك لە ئاستی خۆمانەوە بەسەر ڕێگاکەوە حەمامە قولێیەکمان پێکەوە نابوو . لەپڕ یەکێك لەمنداڵەکان هاواری لێ هەڵساو ووتی : منداڵان بکەونە خۆتان چاوی دێو هات . . ! کاتێك رووانیمانە نێوەندی خاسە بینیمان تەپ و تۆزێك زۆر بە تیژی بەرەو ڕوومان دێت . . هەر ئەوەندەمان پێ کرا هەڵێین و . بەرەو سەربانی ماڵەکەمان بەپەلە بکەوینە ڕاکردن . لە سەربانەکەماندا خۆمان حەشاردا . لە ستارەی سەربانەکەوە کەوتینە دیقەت دانی چاوی دێو . . هەرکە گەیشتە سەر کۆپری جۆگا ئاوەکەی ئەم سەر ڕێگاکەی نێو باخەکە . بینیمان چاوی دێو جل و بەرگێکی مەیلەو سەوزی پۆشیوەو . کلاوێکی بەهەمان ڕەنگی لەسەردایە . . ئەسپێکی ڕەشی قەترانیشی لە ژێردایە . . لە ترساندا هەموو لە ئاستی خۆماندا ووشك هەڵگەڕاین . خەریك بوو خوێن لە دەمارەکانمادا بمەیەت . . چاوی دێو لەوسەری ماڵەکانەوە هەڵوێستەیەکی بۆکردو ، ئەسپەکەی لە بەردەمی ماڵی حاجی مەجید بەستەوەو ، خۆی کوتایە ماڵیانەوە .

ئێمەی منداڵ تادووای نیوەڕۆیەکی درەنگ لەسەربان پێمان نەهاویشتە خوار ەوە ، هەر بەسەرەتاتکێ ماینەوە تا ئەوکاتەی چاوی دێو گەڕەکەکانی بەجێ هێشت . . لە پاشاندا یەکسەر بەرەو حەمامە قولێکانمان چووین . تابەسەریان بکەینەوە . بەلام داخی گرانم جێ سمی ئەسپەکەی چاوی دێو هەموویانی تەفرەو توناو سەرو ژێر کردبوو . . لە دووایدا بە دڵشکاویەکی زۆرەوە گەڕاینە دوواوە . گوێمان لێ بوو گوڵچینی ژنی حاجی مەجید . زۆر بە ئاسپایی و ترس و لەرزەوە بۆ ژنانی گەڕەکی دەگێڕایەوەو دەی ووت : کچینە باوانت شێوێت . چاوی دێو هەر هات و نەهات حاجی کەڵەشێرەکەمانی بۆ سەربری . سەرباری هەمووی لەحاجی توورە دەبوو دەی ووت : هەی بێ ئوسوولینە . بۆ کەڵەشێرم بۆ سەر دەبڕن . . ؟ نازانن من حەزم لە گۆشتی مریشکە . ؟ ! کەی فێری ئوسوول دەبن . . ؟ !

بەڕێزان . واڵە ترسی چاوی دێو خۆم لە قوژبنێکدا مەلاس داوە . . گەرچی ئێستا بەتەمەن گەورەم . بەلام ئەو ترسەم لە گەڵ خۆمدا هەڵگرتووە . . لەگەڵ گەورە بوونمدا ئەو ترسەیش گەورە تربوو . هەرچی نووسراوو کتێب هەن دەربارەی چاوی دێو . گەر چنگم بکەون زۆر بەپەرۆشەوە دەیانخوێنمەوە . جا گەر نووسەرەکە ئاسیاویی بێت . یاخود ئەفەریکایی یاخود ئەمەریکایی لاتینی بێت . .

ئێستا ئێوە لەم ترسەی من سەرسامن و دەڵێن دەبێت لە کوێ خۆی مەلاس دابێت . . ؟ ! ئایا دەبێت خۆی نەخزاندبێتە نێو سەنووقێکی ئاسنینی کلیل و کڵۆم دراوەوە . . ! ؟ منیش لەوڵامدا دەڵێم نەخێر . ! بەڵکو لەنێو چووار کێوی بڵندی سەرکەشداو . لەنێو کوێرە دێیەکدا سەری خۆم کز کردووە . . ئەمەیش هەر مانای ترسنۆکی دەگەیەنێت . . ئەی گوایە بۆ ناچم بەکورەی چیرۆکەکانی نەنکە هەمین و . ناچم بەگژ چاوی دێودا . . ؟ یاخود بۆ ناچم بەگەردە لوولێك و . چاوی دێو پڕ خۆڵ و تۆزو چقڵ ناکەم . . ؟ !

مێردەزمەی وەرهەمی چیرۆك و داستان و ئەفسانە ئەندێشیاویەکان ، هەردەم دەستی لەبینا قاقامەو تەنگم پێ هەڵدەچنێت و ، هیچ دەرەتانێکم نادات و . هەمیشە لە گەڵمدایە . . هەروەك منداڵیم وازم لەو مەسەلەیە نەهێناوە . بەردەوام سۆراخی ئەو پیرەژن و پیرە پیاوانە دەکەم . کە هەر یەکەو گەنجینەیەکن بۆ خۆیان و دەیان حەقایەتیان لە توورەگەی بیریاندا هەڵگرتووە . . ئەم خۆمات کردنەم لە لایەکەوە سوودی پێ گەیاندم و گەلێ چیرۆکی دەماو دەمم تۆمار کرد . .

ئەحە سەرقۆقزی کورە بچووکی حەمە عەلیە شەلە ، گزیرم

ـو . هەردەم ئاگاداری دەکردمەوە . . نازانم بڵێم خوا دەس ـعومریەوە بگرێت ، یاخودنا . . ! چونکی چەند جارێك ـەی خەڵەتاندم . . ئەو ڕۆژە کەرو بارێکی لێ کردم بەچاوی ـێو . ! ڕۆژێکی تریش پۆلە مەلێکی ڕووح سووکی لێ کردم ـچاوی دێوو . . وای لێ کردم کونە مشکم لێ ببێت بە قەیسەری . . !

ئەوەتا تاریك وەختە . لەسەری سەکۆکەی نێوەندی حەوشەکەی ماڵی ئاشناکەمدا دانیشتووین . کابرای ئاشنای حوەن ماڵ لەگەڵ مامە قوربانیدا . هەر لەگەڵ باسی مەڕو ـلاتدا خەریکن . منیش بەبێ هوودە هەر گوێ ڕایەڵی باس‌و حواستی چاوی دێوم . . . دووای حەپە حەپێکی زۆری ـەگەل . . کوڕێك لە کوڕەکانی لالە هەیاس بە خۆی‌و ـێرەکەیەوە خۆی کرد بەماڵداو . – هەرووەك باوە – داوای لێ کردم دەمی گورگ ، لە گوێرەکە وێڵەکەیان کەئەو ئێوارەیە لە ـگەل دووا کەوتووە ببەستم . . ! چەقۆیەکی دەم کراوەی ـابەدەستمەوە ئەوەی ڕاستی بێت منیش بە ناچاریەکەوە . دەمی چەقۆکەم نوشتانەوەو هەندێك وورتە وورتم بۆی کرد . . ! ؟ دووای سوپاسێکی زۆر کوڕە ماڵەکەی بەجێ هێشت . .

لەپڕ ئەحە سەر قۆقز خۆی کرد بە حەوشەکەداو ، بەسەرما نەڕاندی‌و ، ووتی : هۆ ! ئەوە بۆ ئاگادار نیت کەوا چاوی دێو بەچووار دەوری دێیەکەدا دەسووڕێتەوە . . ! ؟ یەکسەر کسپەیەك بە نێو دڵمدا هات‌و بە یەکجاری دەناوم بەربووەوە . . بەپەلە پووتەکانم بەچەکی لەپێ کردو ، بەرەو دەرگای حەوشەکە تاومدا . . هەرکە چوومە دەرەوە بینیم چووار دەوری ئاوای‌ی بە چاوی دێو گەمارۆ دراوە . . چاوەکان زۆر بەزیتی لە هەموو لایەکدا دەبریسکانەوە . . ! دەستم گرت بە ئەژنۆی خۆمەوەو لەبەر خۆمەوە ووتم : ئەمە ئەو ڕۆژەیە کە لی‌ی دەترسام . . ! بەڵام وورەم دایە بەرخۆم‌و بەرەو ئەوسەری ماڵەکان هەنگاومنا . . هەتا دەهات چاوەکان زیاتر لە ئاواییەکەوە نزیك دەبوونەوە . . وام بەبیردا هات اکەوا بەرەو رووی من دێن . . ! دەنگی خڵبە خڵبی قەرەباڵخیەك هاتە بای گوێم . . . هەرکە لە دەنگە دەنگەکە نزیك بوومەوە ، پێم لەبەردێك هەڵکەوت‌و ، ساتمەیەکم داو ، بەدەما ڕمام . . بەڵام زوو فریام کەوتن‌و هەڵیان ساندمەوە . . گوێم لەدەنگی مامەحەمەومین بوو ، لە تاریکیەکەوە پی‌ی ووتم :

– ئەوە بۆ وا شپرزەیت‌و وێڵ بوویتە ؟ !

به دەنگێکی هەڵبزڕکاوی پڕ لە ترسەوە ووتم :

– چاوی دێو . . چاوی دێو . . ! ئەوەتا دێیەکەی ئابلووقە داوە . . !

هەموو دایانە قاقای پێکەنین‌و ، لەترس‌و لەرزەکەم تی‌گەیشتن‌و ، مامە حەمەو مین هێوری کردمەوەو ووتی :

– نەخێر تۆ بە هەڵەدا چوویتە . . ! ئەوە چاوی دێو نیە . بەڵکو منداڵەکانی لالە هەیاسن بەلایتەوە بەدووی گوێرەکە وێڵەکەیاندا دەگەڕێن . . !

هەرکە ئەم قسەیەم بیست ، فەرامۆشیەکم هاتەوەو ، جارێکی تریش هێزو گوڕێکم کەوتەوە بەر . . . بە شەرمەزاریەکەوە بەو شەوە تاریك‌و نتووکە بەرەو ئەو ماڵەی کەتێیدا بووم گەڕامەوە . . بەڵام لە هەمووی سەیرتر ئەوەبوو ، کەلەرێگاکەمدا دەنگێکی زل ڕایچەڵەکاندم . . وام زانی بۆمبایەك بووو ، لە ژێر پێمدا تەقیەوە . . ! هەرکە بەئاگا هاتمەوە ، زانیم کەسەگەکەی ماڵی حاجی ناسرەو ، چاوم نەی بینیوەو بەسەریا رماوم‌و ، ئەویش بەحەپە حەپ نیشتۆتە کوڵکمەوە . . هەتا بۆم کرا خۆم لی‌ی دوورخستەوە سەگەکە بەزووی‌ی وازی لێ هێنام . . ! لە کاتێکدا گەر ڕۆژ بووایە بەو ئاسانیە وازی لێ نەدەهێنام . . بەرێزان ئێوە چۆنی لێك دەدەنەوە کەیف‌و ئارەزووی خۆتانە . . بەڵام من وەهای لێك دەدەمەوە ، کە بەترسەکەمی زانی بێت‌و ، بۆیە بەو ئاسانیە وازی لێ هێنابێتم . . ! لەوانەیشە لە دوواییدا بە ترسنۆکیەکەم گەلێك پێ کەنیبێت . . !